

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 450

Polityka ekonomiczna

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-617-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Lyubov Andrushko: Prognozowanie pozyskania drewna w Polsce na podstawie danych GUS / Roundwood production forecasting in Poland, on the basis of the data of the central statistical office.....	13
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość i oczekiwania większych zarobków a ryzyko podjęcia działalności / Entrepreneurship and higher earnings expectations vs. risk of business set up.....	25
Beata Bieńkowska: Spółdzielnie socjalne – szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce / Social cooperatives – opportunities and threats for social entrepreneurship development in Poland.....	35
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Produkcja i wykorzystanie energii elektrycznej na Mazowszu z uwzględnieniem OZE / Production and use of electricity in Mazowsze with the consideration of renewable energy sources.....	46
Agnieszka Biernat-Jarka: Dzierżawa jako sposób zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim / Leasing as a method of farms' area increase in Mazowsze Voivodeship.....	56
Krystyna Bobińska: Miejsce kraju w rankingach wieloczynnikowych jako podstawa do identyfikacji nieuruchomionych rezerw rozwoju gospodarczego / The place of the country in the multifactoral ratings as a basis for identification of the hidden reserves for economic growth.....	68
Malgorzata Bogusz, Sabina Ostrowska: Wybrane problemy polityki społecznej i zdrowotnej wobec osób starszych na poziomie lokalnym – sztuka partycypacji / Chosen problems of social and health policy for seniors at local level – the capability of participation.....	82
Przemysław Borkowski: Problemy prowadzenia rachunku kosztów i korzyści w inwestycjach infrastrukturalnych / Challenges in optimising cost-benefit analysis in infrastructure projects.....	91
Barbara Chmielewska: Dysproporcje w jakości życia ludności wiejskiej i miejskiej a polityka ich zmniejszania / Disparities in quality of life of rural and urban population vs. policy of its reduction.....	103
Kazimierz Cyran: Postrzeganie marek własnych produktów żywnościowych a perspektywy ich rozwoju / The perception of private labels of food products vs. the prospects for their development.....	114
Sławomir Dybka: Skuteczność promocji w Internecie – perspektywa klienta / Effectiveness of the Internet promotion – customer perspective.....	125
Malgorzata Gasz: Priorytety rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki / Priorities of Polish economy innovation development.....	138

Aleksandra Gašior: Poziom rozwoju transportu jako determinanta procesu restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw / The level of transport as a determinant of the process of large enterprises restructuring	150
Edyta Gašiorowska-Mącznik: Przedsiębiorczość w strategiach gmin województwa świętokrzyskiego / Entrepreneurship in strategies of municipalities of Świętokrzyskie Voivodeship	161
Jarosław Górecki, Jadwiga Bizon-Górecka: Analiza zachowania inwestorów w odniesieniu do kryterium ceny za roboty budowlane / Behavior of investors and price for construction works.....	172
Artur Grabowski: Wolność prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze sportu profesjonalnego / Freedom of business activity in the area of professional sport.....	182
Sylvia Guzdek: Kooperacja jako główna forma współpracy przedsiębiorstw w międzynarodowych sieciach biznesowych / Cooperation as the main form of cooperation in international networks of business	191
Marcin Halicki: The Foster-Hart measure as a tool for determining the set of risky portfolios that do not expose the investor to the bankruptcy / Miara Foster-Harta jako narzędzie do wyznaczania zbioru ryzykownych portfeli, które nie narażają inwestora na bankructwo.....	205
Mateusz Halka: Wykonawcy robót budowlanych na rynku zamówień publicznych a ich kondycja ekonomiczno-finansowa / Construction contractors on the public procurement market vs. their economic and financial standing	217
Tomasz Holecki, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Agnieszka Bubel, Karolina Sobczyk: Finansowe konsekwencje realizacji dyrektywy transgranicznej w ochronie zdrowia / Financial consequences of the implementation of the cross-border healthcare directive	229
Żaklina Jabłońska: Marketing relacji i CSR jako narzędzia budowania przewagi konkurencyjnej przez franchyzodawców branży gastronomicznej w Polsce / Relationship marketing and CSR as tools for building of competitive advantage by franchisors of foodservice industry in Poland	241
Sławomir Jankiewicz: Wpływ bezpieczeństwa energetycznego na rozwój gospodarczy w Polsce / The impact of energy security to the economic development in Poland	251
Emilia Jankowska: Zróżnicowanie infrastruktury transportowej w kontekście polityki Unii Europejskiej / The diversity of transport infrastructure in the context of the EU policy	260
Bożena Karwat-Woźniak, Paweł Chmieliński: Przemiany w strukturze agrarnej polskiego rolnictwa i wpływ wybranych instrumentów WPR na te procesy / Changes in the agrarian structure of Polish agriculture and the impact of selected CAP measures on these processes	272

Ewa Koloszyk: Światowy rynek mleka – wybrane zagadnienia / World dairy market – selected issues	287
Agnieszka Komor: Wybrane uwarunkowania strukturalne decyzji lokalizacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw / Chosen structural conditions of localization decisions concerning small and midium enterprises.....	298
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Współczesne wyzwania europejskiej polityki transportowej / Current challenges of European transport policy	311
Hanna Kruk, Anetta Waśniewska: Parki krajobrazowe i narodowe jako element rozwoju zrównoważonego na przykładzie gmin województwa wielkopolskiego / National and landscape parks as part of sustainable development. Case study: Wielkopolska Voivodeship communes	323
Anna Krzysztofek: Dyrektywa 2014/95/UE oraz wynikające z niej zmiany / Directive 2014/95/EU, and changes resulting from it	334
Władysława Łuczka: Ekologiczna gospodarka żywnościowa w województwie wielkopolskim w okresie integracji z Unią Europejską / Ecological food economy in Wielkopolska Voivodeship in the time of accession into the European Union	347
Aleksandra Majda: The analysis of succession strategy, success determinants in Polish family business – case study / Analiza determinant sukcesu strategii sukcesyjnej w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych – studium przypadku.....	357
Janusz Majewski: Problem wyceny zapyłania jako usługi środowiskowej / The problem of the valuation of pollination as environment service	369
Arkadiusz Malkowski: Ruch graniczny jako czynnik rozwoju regionu przygranicznego na przykładzie pogranicza zachodniego Polski / Border traffic as a factor in the development of border regions on the example of the borderland of Western Poland.....	378
Grażyna Michalczuk, Agnieszka Zalewska-Bochenko: Platforma e-PUAP jako przykład elektroniczacji usług administracji publicznej dla ludności / e-PUAP as an example of electronic services of public administration for the citizens	390
Danuta Mierzwa, Małgorzata Krotowska: Czynniki ekonomiczno-społeczne integracji poziomej rolników – raport z badań / Economic and social factors of horizontal integration of farmers – study report	399
Karolina Olejniczak: Czynniki rozwoju obszarów funkcjonalnych w świetle badań empirycznych / Factors of functional areas development in the light of empirical research	410
Dorota Pasińska: Polski rynek drobiu po wstąpieniu do Unii Europejskiej / Polish poultry market after the accession to European Union	421
Ewa Polak, Waldemar Polak: Wskaźniki dotyczące zdrowia i opieki zdrowotnej jako mierniki jakości życia w Polsce na tle wybranych państw /	

Indices referring to health care as the measure of life quality in Poland in comparison to selected countries.....	433
Adriana Politaj: Zakłady aktywności zawodowej oraz zakłady pracy chronionej jako pracodawcy osób niepełnosprawnych w Polsce / Vocational development centres and sheltered workshops as employers of handicapped persons in Poland	446
Iwona Pomianek: Klasyfikacja gmin miejsko-wiejskich w Polsce według poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego / Classification of semi-urban communes in Poland by the level of socio-economic development	458
Zdzisław W. Puślecki: Current re-shaping of international business / Obecne zmiany kształtu biznesu międzynarodowego	471
Magdalena Ratalewska: Rozwój sektora kreatywnego gier komputerowych w Polsce / The development of the creative industries sector of computer games in Poland.....	491
Jarosław Ropęga: Czynniki niepowodzeń gospodarczych małych przedsiębiorstw w aspekcie nowego paradygmatu cywilizacyjnego / Failure factors of small enterprises in the context of new paradigm of civilization ...	501
Robert Rusielik: Wykorzystanie alternatywnych indeksów produktywności do pomiaru efektywności rolnictwa w Polsce / Alternative productivity indexes for measuring agricultural efficiency in Poland.....	514
Izabela Serocka: Znaczenie czynników lokalizacji przedsiębiorstw a aktywność władz lokalnych gmin województwa warmińsko-mazurskiego / The importance of business location factors vs. the activity of Warmia and Mazury Voivodeship local authorities.....	524
Katarzyna Smędzik-Ambroży, Joanna Strońska-Ziemiann: Rozwój lokalny na obszarach wiejskich o zróżnicowanym rolnictwie (przypadek podregionu pilskiego na tle sytuacji w Wielkopolsce) / Local development in rural areas with diversified agriculture (the case of pilski subregion on the background of the situation in Wielkopolska).....	538
Karolina Sobczyk, Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Michał Wróblewski: Wykorzystanie środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym / Public funds use against digital exclusion at the level of self-government	550
Michał Świtłyk: Efektywność techniczna gospodarstw mlecznych w Polsce w latach 2009-2011 / Technical efficiency of dairy farms in Poland in 2009-2011.....	561
Dariusz Tłoczyński: Konkurencja pomiędzy przewoźnikami Ryanair i Wizz Air jako element rozwoju polskiego rynku usług transportu lotniczego / Competition between Ryanair and Wizz Air as an element of development of Polish air transport market	570

Weronika Toszewska-Czerniej: Productivity of service delivery process as a factor affecting the level of differentiation / Produktywność procesu usługowego jako czynnik kształtujący poziom zróżnicowania	584
Roman Tylżanowski: Stymulatory procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce / Stimulators of technology transfer processes in high-tech manufacturing sector in Poland	594
Małgorzata Wachowska: Czas pozyskiwania cudzych idei przez przemysł. Doświadczenia Polski / Adoption time of others' ideas by industry. Experience of Poland	606
Agnieszka Werenowska: Kierunki zmian na rynku niskokosztowych linii lotniczych / Directions of changes in the market of low-cost airlines.....	616
Barbara Wieliczko: Wspólna Polityka Rolna a zarządzanie ryzykiem w rolnictwie / Common agricultural policy vs. risk management in agriculture	626
Artur Wilczyński: Progi rentowności w gospodarstwach mlecznych w latach 2013-2020 / Break-even point analysis for dairy farms in 2013-2020	633
Jarosław Wołkonowski: Handel zagraniczny Litwy w latach 2012-2015 a sankcje gospodarcze przeciw Rosji / Lithuanian foreign trade in the years 2012-2015 vs. economic sanctions against Russia	644
Arkadiusz Zalewski: Uwarunkowania regionalnego zróżnicowania poziomu nawożenia mineralnego w Polsce / Determinants of regional differences of level of mineral fertilization in Poland.....	658
Anna Zielińska-Chmielewska, Mirosław Walawski: The use of futures rapeseed contracts exemplified by a trading company in Poland / Zastosowanie kontraktów <i>futures</i> na rzepak przez przedsiębiorstwa handlowe w Polsce	669

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy w Państwa ręce publikację pt. *Polityka ekonomiczna*, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 58 artykułów (w tym 5 w języku angielskim), w których Autorzy prezentują wyniki badań dotyczących zagadnień związanych z funkcjonowaniem współczesnych systemów gospodarczych w zakresie polityki gospodarczej. Tematyka podjęta w artykułach jest stosunkowo szeroka – mieści się w czterech obszarach problemowych. Pierwszy przedstawia rozważania związane z polityką innowacyjną, wolnością prowadzenia działalności gospodarczej oraz formami współpracy przedsiębiorstw. Drugi obszar dotyczy polityki transportowej, w tym infrastruktury i konkurencji. Trzeci obejmuje opracowania z zakresu polityki społecznej i zdrowotnej państwa – na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym. Czwartą grupę stanowią artykuły dotyczące rolnictwa, w tym szczególnie wspólnej polityki rolnej i przemian w strukturze agrarnej.

Publikacja przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów zajmujących się w praktyce problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszy zbiór były recenzowane przez samodzielnych pracowników naukowych uniwersytetów, w większości kierowników katedr polityki ekonomicznej. W tym miejscu chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji naukowych.

Jerzy Sokołowski, Grażyna Węgrzyn

Artur Grabowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: artur.grabowski@ue.katowice.pl

WOLNOŚĆ PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W OBSZARZE SPORTU PROFESJONALNEGO

FREEDOM OF BUSINESS ACTIVITY IN THE AREA OF PROFESSIONAL SPORT

DOI: 10.15611/pn.2016.450.16

Streszczenie: Wolność gospodarcza stanowiła podstawę ordoliberalizmu, z którego wywodziła się społeczna gospodarka rynkowa. Na podstawie ujęcia ordoliberalnego oraz „Indeksu Wolności Gospodarczej” Heritage Foundation przedstawiono znaczenie wolności dla profesjonalnego rynku piłkarskiego w Polsce. Główną metodą badań zastosowaną w artykule było *case study*. W efekcie stwierdzono, iż warunki wolnościowe są tam spełnione w sposób umiarkowany. Mimo istnienia specyficznych cech konkurencji, w ramach profesjonalnej ligi sportowej nie istnieją znaczące bariery utrudniające funkcjonowanie przedsiębiorstw piłkarskim. Natomiast podmioty sportowe mają do czynienia z problemami znanymi większości przedsiębiorstw w Polsce, tj. niestabilnością stanowionego prawa, nadmiernymi obciążeniami podatkowymi i brakami w stałości polityce gospodarczej. Remedium na ten stan może być spójne wdrożenie zasad społecznej gospodarki rynkowej w Polsce.

Słowa kluczowe: wolność, rynek, przedsiębiorstwa sportowe, społeczna gospodarka rynkowa.

Summary: Economic freedom was the basis for the ordoliberalism from which the social market economy derived. In this paper we present the importance of freedom of the market for professional football in Poland on the basis of the ordoliberal recognition and Index of Economic Freedom of Heritage Foundation. Case study is the main research method in the paper. As a result, it has been found that there are moderate conditions of freedom. Despite the existence of specific features of competition in the professional league sports, there are not significant barriers in the functioning of football enterprises. Sports enterprises have to deal with the problems of the most well-known companies in Poland, i.e. the instability of legislation, excessive tax burdens and lack in the stability of the economic policy. The remedium of this condition could be to implement integrity principles of social market economy in Poland.

Keywords: freedom, market, sports enterprises, social market economy.

Obecnie kluczowe jest wprowadzenie najwyższych standardów zarządzania i nowej kultury organizacyjnej. Traktuję to jako długoterminowy projekt i wyzwanie, który nie dotyczy tylko Legii, ale generalnie „produktu”, który się nazywa – polska piłka nożna. Kluby, które na co dzień konkurują ze sobą na boisku, poza nim powinny częściej współpracować na rzecz poprawy poziomu organizacyjnego i wizerunku tego sportu. Wierzę, że jeśli to się uda, to nie tylko pojawią się w polskich klubach większe pieniądze, ale zaczną się też sukcesy sportowe [www 1].

Dariusz Mioduski (większościowy udziałowiec Legii Warszawa)

1. Wstęp

Dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki rynkowej konieczne jest istnienie określonych warunków. Konkurencyjny ład gospodarczy zbudowany jest na pewnych filarach, wśród których bardzo ważną rolę odgrywa wolność. Warunki, w jakich prowadzona jest działalność gospodarcza, dotyczą każdego przedsiębiorstwa bez wyjątku, w tym także przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich). Podmioty te są wytwórcami produktów i usług rynkowych, które mają na celu zaspokojenie potrzeb gospodarstw domowych. W swych strategiach dążą do osiągnięcia celów sportowych i ekonomicznych. Rywalizują w warunkach ryzyka i niepewności z innymi podmiotami rynkowymi [Grabowski 2013, s. 7].

Celem artykułu jest ukazanie znaczenia wolności we współczesnej gospodarce polskiej na przykładzie sektora przedsiębiorstw sportowych, które rywalizują w zawodowej lidze piłki nożnej. W tym też celu nawiązano do założeń ordoliberalizmu, z którego wywodzi się społeczna gospodarka rynkowa, a więc systemu gospodarczego zapisanego w artykule 20 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto uwzględniono cztery wiodące obszary wskazane w „Indeksie wolności gospodarczej” Heritage Foundation, tj. rządy prawa, wielkość sektora publicznego, efektywność regulacyjną, otwartość rynku i na tej podstawie przedstawiono ocenę bieżącej sytuacji w sektorze polskich przedsiębiorstw sportowych (piłkarskich).

2. Wolność w ordoliberalizmie

Dla przedstawicieli nurtu ordoliberalnego kategoria wolności posiadała kluczowe znaczenie. Miało to związek z faktem, iż wolność gospodarcza była konieczna do stworzenia gospodarki rynkowej, której zwolennikami byli ordoliberalowie. W grupie twórców doktryny ordoliberalnej kluczowe znaczenie zyskał Walter Eucken. Powstanie ustroju opartego na konkurencji wymagało, według Euckena, stworzenia ram prawnych przez państwo, istnienia mechanizmu popytu i podaży oraz prywat-

na własność środków produkcji. Procesami gospodarczymi w takim porządku rynkowym miały „sterować” wyłącznie ceny. Eucken podkreślał, iż ład (porządek) gospodarczy może być urzeczywistniony poprzez: własność prywatną, wolność zawierania umów i konkurencję [Eucken 1950, s. 52,53]. Polityka gospodarcza, wynikająca z porządku gospodarczego, obejmowała respektowanie zasad ogólnych (*general rules*), a także łączenie zasad konstytuujących i regulacyjnych. Do zasad konstytuujących Euckena należały: stabilna wartość pieniądza, otwarte rynki, prywatna własność środków produkcji, swoboda zawierania umów, odpowiedzialność materialna za wyniki działalności gospodarczej, stałość polityki gospodarczej. Natomiast opracowane przez niego zasady regulujące miały wpływać na zachowanie funkcjonalności ustroju gospodarczego opartego na konkurencji. Tymi zasadami były narzędzia polityki gospodarczej. Dbanie o istnienie ładu konkurencyjnego obowiązuje nawet w przypadku występowania zachowań monopolistycznych i oligopolistycznych. Wówczas to umiejętnie prowadzona polityka gospodarcza miała przyczyniać się do wytworzenia warunków możliwie najbardziej zbliżonych do konkurencji [Eucken 1990, s. 160-178]. Państwo według Euckena miało jedynie stworzyć ramy prawne i dbać o prawidłowe funkcjonowanie procesów gospodarczych i nie wykraczać poza nie, lecz zdać się jedynie na rynek i wolność [Eucken 1990, s. 190].

Z kolei dla innego ordoliberalą – Wilhelma Röpke – czynnikiem elementarnym była „konstytucja gospodarcza”, która gwarantowała istnienie wolnego rynku i cen, a także zachowanie prywatnej własności środków produkcji i konkurencję [Röpke 1948, s. 42, 43, 166, 167]. Zagrożenia dla wolności pochodziły ze strony państwa (dowolność w stosowaniu zakazów i wymagań, ustalanie cen urzędowych, ograniczanie podstawowych wolności gospodarczych) i przedsiębiorstw (pokusa pomijania porządku konkurencji i niszczenie rynku oraz objęcie pozycji dominującej – tworzenie monopolu), co w efekcie prowadziło do zaburzeń oraz szkód gospodarczych [Röpke 1961, s. 53, 59].

3. Charakterystyka rynku profesjonalnej piłki nożnej w Polsce

Ustrój oparty na konkurencji wg Waltera Euckena wymaga istnienia ram instytucjonalno-prawnych. Jednakże w przypadku rynku sportowego, doszły do tego jeszcze specyficzne cechy, które nie występują nigdzie indziej. W literaturze dotyczącej ekonomii sportu zwracano już ponad 50 lat temu, iż „każdy zorganizowany system rozgrywek ligowych stanowi naturalny monopol [...]. Pojedynczy klub, mimo prawnej i ekonomicznej niezależności, nie może sam osiągnąć swoich celów. Działając racjonalnie, współdziała z innymi klubami i wraz z nimi przystępuje do ligi. Dopiero w ramach ligi kluby rywalizują wzajemnie o polepszenie miejsca w tabeli, maksymalizację zysku i wzrost znaczenia” [Melzer, Stäglin 1965, s. 117-120]. Wejście na ten rynek wiąże się z poddaniem się kontroli, którą jest w tym przypadku system licencyjny (w sposób szczegółowy określa jakość oraz warunki wytwarzania pro-

duktu i świadczenia usług przez poszczególne kluby), a co za tym idzie, konieczność spełnienia określonych kryteriów. Od 2005 roku rozgrywki w polskiej piłce nożnej są prowadzone w ramach ligi zawodowej. Organizacją zarządzającą ligą jest spółka akcyjna Ekstraklasa (92,8% udziałów posiadają kluby piłkarskie uprawnione do gry w Ekstraklasie, a 7,2% Polski Związek Piłki Nożnej). Jest to podstawowy cel spółki, a kolejnymi są promocja ligi, zwiększenie zainteresowania rozgrywkami wśród kibiców oraz działania na rzecz popularyzacji i wychowania w obszarze kultury fizycznej, tj. w piłce nożnej. Organem nadrzędnym wobec Ekstraklasy SA jest walne zgromadzenie akcjonariuszy. Ekstraklasa ma wyłączność na prowadzenie i zarządzanie profesjonalną ligą piłkarską.

W rozgrywkach polskiej ekstraklasy bierze udział 16 klubów, a liga posiada otwarty charakter, tj. kluby, które na zakończenie sezonu (okres od 1 lipca danego roku do 30 czerwca kolejnego roku) zajmą miejsca 15 i 16, spadają do 1 ligi, a ich miejsce zajmują kluby, które zajęły 1 i 2 miejsce w I lidze. Najlepsze kluby w klasyfikacji końcowej danego sezonu (w Polsce z miejsc od 1 do 3) mają możliwość uczestniczenia w rywalizacji na poziomie ogólnoeuropejskim w ramach rozgrywek pucharowych: Champions League i Europa League, za których prowadzenie prowadzi odpowiada Europejska Federacja Piłki Nożnej (UEFA).

Ekstraklasa SA to instytucja regulująca. Oznacza to dla podmiotów sportu (piłkarskich) konieczność przestrzegania nie tylko zasad prawa ogólnego (np. podatkowego), lecz także przepisów szczegółowych (krajowych i międzynarodowych). Otrzymanie licencji od PZPN na występy w ekstraklasie wiąże się ze spełnieniem przez licencjobiorcę kilku kryteriów (sportowych, infrastrukturalnych, personalnych i administracyjnych, prawnych, finansowych). System licencji i podręcznik licencyjny są zgodne z kilkoma aktami prawa: ustawą o sporcie, Statutem PZPN, Zasadami licencjonowania klubów oraz Finansowego Fair Play UEFA. Przebieg rozgrywek odbywa się na podstawie przepisów porządkująco-regulacyjnych opracowanych i wdrożonych przez spółkę akcyjną Ekstraklasa – Departament Logistyki Rozgrywek Ekstraklasy oraz PZPN (uchwałą Zarządu PZPN jest zatwierdzany regulamin tychże rozgrywek). Podział kompetencji pomiędzy Ekstraklasą SA a PZPN jest następujący. Ekstraklasa jest odpowiedzialna za: terminarz rozgrywek, uprawnienie zawodników, sprawy dyscyplinarne, zarządzanie prawami mediowymi i marketingowymi w imieniu klubów. Z kolei PZPN jest odpowiedzialny za sprawy dotyczące: obsady sędziowskiej na mecze, udzielania licencji, bezpieczeństwa na stadionach, rozstrzygnięcia sporów.

4. Wolność prowadzenia działalności w sporcie – piłce nożnej

Na podstawie zasad konstytuujących Waltera Euckena oraz Indeksu Wolności Gospodarczej zostaną przedstawione kwestie wolności w sektorze profesjonalnej ligi piłki nożnej w Polsce. Uwzględnione zostały wskazane w punkcie 3 specyficzne atrybuty działalności na rynku sportowym.

4.1. Zasady konstytuujące Waltera Euckena

Stworzone przez Waltera Euckena zasady konstytuujące zestawiono z praktyką funkcjonowania polskich przedsiębiorstw sportowych w ramach profesjonalnej ligi piłki nożnej.

Stabilna wartość pieniądza: istotna dla funkcjonowania podmiotów sportowych, gdyż wszelakie zakłócenia na rynku pieniężnym oddziałują na nie bezpośrednio. Natomiast podmioty piłkarskie korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania działalności i muszą określać skalę ryzyka kredytowego i odsetkowego. Obecnie w Polsce mamy do czynienia ze zjawiskiem deflacji. Polityka pieniężna prowadzona przez Narodowy Bank Polski i decyzje podejmowane przez Radę Polityki Pieniężnej zmierzają do zapewnienia stabilnej wartości złotego, co wpływa pozytywnie na planowanie strategiczne przedsiębiorstw sportowych.

Otwartość rynku: wejście na rynek sportu profesjonalnego wiąże się ze spełnieniem określonych przepisów regulacyjnych. Każdy podmiot wchodzący w skład polskiej ekstraklasy (lub uzyskujący awans z I ligi) wnioskuje o otrzymanie licencji. Dopiero spełnienie odpowiednich kryteriów daje uprawnienie do udziału w ekstraklasie. Organem wydającym licencję jest PZPN. Profesjonalna liga piłkarska ma charakter otwarty i każdy podmiot spełniający odpowiednie kryteria (przede wszystkim poprzez uzyskanie awansu sportowego z I ligi) może zostać uczestnikiem sektora.

Prywatna własność środków produkcji: uczestniczące w ekstraklasie podmioty piłkarskie są spółkami akcyjnymi. Właścicielami podmiotów piłkarskich mogą być podmioty zagraniczne, lecz siedziba klubu musi być zarejestrowana na terenie Polski. Bardzo często gminy są udziałowcami w przedsiębiorstwach piłkarskich (większościowymi lub mniejszościowymi). W sezonie 2015/2016 sytuacja ta dotyczyła klubów: Cracovia Kraków, Górnik Zabrze, Korona Kielce, Piast Gliwice, Podbeskidzie Bielsko-Biała, Ruch Chorzów, Śląsk Wrocław. Ponadto w dwóch klubach (Górnik Łęczna, Zagłębie Lubin) właścicielami są spółki należące do Skarbu Państwa (odpowiednio: Lubelski Węgiel Bogdanka SA należący do Grupy ENEA SA oraz KGHM Polska Miedź). Jedynym zagranicznym właścicielem jest grupa ETL sprawująca kontrolę właścicielską nad Lechią Gdańsk. Pozostałe kluby należą do przedsiębiorstw prywatnych, wśród których są spółki notowane na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

Swoboda zawierania umów: każde z przedsiębiorstw piłkarskich ma możliwość zawierania różnorodnych umów (np. z pracownikami, sponsorami). Wyjątek dotyczy sprzedaży praw medialnych i scentralizowanych praw marketingowych, czego dokonuje Ekstraklasa SA, a następnie podpisuje umowy z kontrahentami. Następnie pozyskane środki finansowe od partnerów ekstraklasy są redystrybuowane na poszczególne kluby.

Odpowiedzialność materialna za wyniki działalności gospodarczej: wynika bezpośrednio z kodeksu spółek handlowych (wszystkie podmioty piłkarskie są

spółkami akcyjnymi) i dotyczy odpowiedzialności członków zarządu. Wobec problemów z płynnością i zadłużeniem w przedsiębiorstwach piłkarskich jest to istotna kwestia¹.

Stalność polityki gospodarczej: dotyczy to przede wszystkim zmiany w przepisach prawnych dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty sportu. Istotne są działania podejmowane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz interpretacje prawa podatkowego. Kolejnym aktem prawnym istotnym dla funkcjonowania sportu jest ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych. Mają one wpływ na koszty prowadzenia działalności przedsiębiorstw piłkarskich. Ważnym elementem będzie planowana nowelizacja ustawy hazardowej, którą zapowiedziało ministerstwo finansów, gdyż firmy bukmacherskie są znaczącym sponsorem sportu i od kształtu tego dokumentu mogą zależeć w przyszłości dodatkowe przychody klubów Ekstraklasy.

4.2. Indeks Wolności Gospodarczej

Polska w rankingu Heritage Foundation z 2016 roku zajęła 39 miejsce na świecie z 69,3 punktami (ocena: umiarkowanie, przeciętnie wolny) [The Heritage Foundation 2016, s.5].

Rządy prawa:

a) prawa własności znajdowały się wśród zasad konstytuujących Euckena i zostały przedstawione w punkcie 4.1.

b) poziom korupcji – to zjawisko występuje w obszarze sportu. Przez kilka lat toczyło się śledztwo przed prokuratorią okręgową, a potem apelacyjną we Wrocławiu, które dotyczyły przekupstwa sportowego. Na ławach oskarżonych zasiadali, zawodnicy, trenerzy, działacze klubowi a także sędziowie i obserwatorzy. W efekcie wydano kilkanaście wyroków sądowych. Ponadto Wydział Dyscypliny PZPN zastosował kary wynikające ze swoich uprawnień, m.in. degradację klubów do niższych klas rozgrywkowych i dyskwalifikacje.

Wielkość sektora publicznego:

a) fiskalizm – przedsiębiorstwa sportowe będące spółkami akcyjnymi uiszczają podatki wynikające z przepisów prawa obowiązującego w Polsce (VAT, akcyzowy, dochodowy, od osób fizycznych oraz uiszczają składki ZUS),

b) wydatki publiczne – ponoszone były w szczególności na budowę stadionów przed Mistrzostwami Europy w piłce nożnej EURO 2012 oraz w latach kolejnych ze środków samorządów lokalnych. Wiele samorządów jest udziałowcami w podmiotach piłkarskich – regularnie przeznaczają z budżetów lokalnych środki na rzecz klubów oraz na utrzymanie obiektów sportowych (stadionów). Wnioski kontroli przeprowadzonej przez NIK obejmującej okres 2009-2011 stwierdzały, iż w świetle ustawy o sporcie kwalifikowanych samorządy nie miały podstaw do wspierania klubów w formie dotacji, gdyż nie było to zadanie należące do spraw publicznych o za-

¹ W 2014 roku koszty wynagrodzeń wszystkich pracowników klubów polskiej ekstraklasy stanowiły 72% przychodów ze sprzedaży. Tylko 6 z 16 przedsiębiorstw piłkarskich uzyskało zysk netto.

kresie lokalnym i nie przyczyniały się do zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty [Najwyższa Izba Kontroli 2012, s. 9]. Oprócz tego spółki należące do Skarbu Państwa są udziałowcami w 2 klubach, ale także podpisują umowy sponsorskie z klubami, stając się ich sponsorami strategicznymi.

Efektywność regulacyjna:

a) warunki dla biznesu – za bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej przez przedsiębiorców zostały uznane: niedostateczny popyt krajowy, obciążenia podatkowe i niestabilność przepisów prawnych. Każdy z tych problemów jest udziałem także podmiotów piłkarskich. W analizie ryzyka wskazywała na ten fakt spółka akcyjna Ruch Chorzów, której akcje notowane są New Connect [Grabowski 2009, s. 293].

b) rynek pracy – odnośnie do zatrudniania pracowników występuje swobodny przepływ osób – obywateli Unii Europejskiej. Zawodnicy podpisują umowy o pracę – kontrakty. Natomiast regulowana jest liczba zawodników spoza UE, którzy mogą jednocześnie występować na boisku – od sezonu 2015/2016 limit ten wynosi 3 piłkarzy.

c) polityka monetarna – została wskazana w punkcie 4.1.

Otwartość rynku: obejmuje handel, inwestycje oraz finanse, w rankingu następuje polepszenie ocen dla Polski w tych obszarach. Natomiast w obszarze handlu znajduje się podkategoria dotycząca bezpośrednich interwencji władz publicznych.

Z takowymi mamy do czynienia w sektorze i dotyczą one działań podejmowanych przez samorządy terytorialne, o czym wspomniano wcześniej. Odnośnie do zagranicznych inwestycji nie występują ograniczenia m.in. w związku z obowiązaniem przepisów UE, dotyczących swobody przepływu kapitału, osób, towarów i usług.

W obszarze finansów w polskim sektorze bankowym w strukturze własnościowej dominuje kapitał zagraniczny (europejski i międzynarodowy). Podmioty piłkarskie korzystają z usług tego sektora (obsługa kont firmowych, ale także tworzenie wspólnych produktów np. we współpracy z Open Finance, Górnik Zabrze i Legia Warszawa wprowadziły karty płatnicze dla swoich kibiców).

Natomiast otwarte rynki to nie tylko korzyści, ale także zagrożenia, dotyczące m.in. zarażania negatywnymi skutkami wynikającymi z wahań koniunktury gospodarczej. Oprócz tego niestabilna sytuacja makroekonomiczna wpływa na: ograniczenie wydatków gospodarstw domowych, w tym przeznaczonych na różne formy spędzania czasu wolnego (np. zakup biletów i wyjazdów na mecze piłkarskie, a także gadżetów sportowych) oraz ograniczenie zaangażowania przedsiębiorstw w sponsorowanie sportu. Przedsiębiorstwa piłkarskie konkurują z innymi podmiotami na rynku usług (szczególnie takich jak filharmonie, galerie handlowe, kina, kluby muzyczne, teatry). Podmioty sportowe obejmują również regulacje na poziomie europejskim wprowadzone przez UEFA, tzw. Financial Fair Play, które mają w założeniu wpłynąć na zmniejszenie skłonności do zadłużania przez kluby piłkarskie poprzez przepisy ograniczające udział kosztów osobowych (kontraktów i pre-

mii dla zawodników oraz wydatków związanych z nabywaniem praw ekonomicznych do zawodników) na rzecz inwestycji infrastrukturalnych i rozwoju własnych akademii młodzieżowych [Grabowski 2013, s. 48].

5. Zakończenie

Podsumowując: wolność prowadzenia działalności gospodarczej jest istotna również dla podmiotów z rynku sportowego. Wprawdzie rywalizacja w ramach ligi sportowej odbywa się w warunkach konkurencji niedoskonałej, lecz nie jest to zjawisko odosobnione we współczesnej gospodarce. Jednocześnie należy stwierdzić, iż jest rynek regulowany zarówno przez podmioty krajowe (PZPN, Ekstraklasa SA), i europejskie (Komisja Europejska, UEFA). 16 spółek akcyjnych, które tworzą polską ekstraklasę, funkcjonuje w warunkach ryzyka i niepewności. Borykają się one nie tylko z problemami charakterystycznymi dla prowadzonego rodzaju działalności, ale także mierzą się z barierami, które dotyczą większości krajowych przedsiębiorstw, tj. niestabilnością stanowionego prawa, nadmiernymi obciążeniami podatkowymi i brakami w stałości polityki gospodarczej państwa. Natomiast cieszą się swobodą prowadzenia działalności gospodarczej, mają zagwarantowane prawo własności, współpracują z instytucjami rynkowymi. Niestety bez wsparcia środkami publicznymi ze strony samorządów lokalnych oraz spółek należących do Skarbu Państwa, kilka podmiotów piłkarskich miałoby problemy z dalszym funkcjonowaniem. Mimo upływu 25 lat od transformacji polityczno-ekonomicznej przedsiębiorstwa piłkarskie uczą się nadal funkcjonować w realiach gospodarki rynkowej i korzystania z posiadanej wolności. Można przypuszczać, iż sytuacja w polskiej gospodarce byłaby bardziej pozytywna, gdyby ustrój gospodarczy wskazany w konstytucji był wdrożony w praktyce. Wszak symbolem ładu wolnościowego jest społeczna gospodarka rynkowa zakorzeniona w ordoliberalizmie.

Literatura

- Eucken W., 1950, *Die Grundlagen der Nationalökonomie*. Springer Verlag, Berlin, Göttingen, Heidelberg.
- Eucken W., 1990, *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen.
- Grabowski A., 2009, *Ryzyko w działalności gospodarczej europejskich przedsiębiorstw sportowych*, [w:] *Przedsiębiorstwo w otoczeniu globalnym. Rozwój w warunkach spowolnienia gospodarczego*, red. O. Dębicka, A. Oniszczuk-Jastrzębek, T. Gutowski, J. Winiarski, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Grabowski A., 2013, *Przedsiębiorstwa sportowe w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo WNT, Warszawa.
- Melzer M., Stäglin R., 1965, *Zur Ökonomie des Fußballs. Ein empirisch-theoretische Analyse der Bundesliga*, Konjunkturpolitik, nr 1.

Najwyższa Izba Kontroli, 2012, *Finansowe wspieranie kultury fizycznej i sportu przez wybrane jednostki samorządu terytorialnego*, Warszawa.

Röpke W., 1948, *Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart*, Eugen Rentsch Verlag, Erlenbach-Zürich.

Röpke W., 1961, *Jenseits von Angebot und Nachfrage*, Eugen Rentsch Verlag, Erlenbach-Zürich, Stuttgart.

The Heritage Foundation, 2016, *Index of Economic Freedom*, Washington.

www 1: <http://legia.com/aktualnosci/dariusz-mioduski-kocham-ten-klub-39159> (24.04.2016).